

Рис. Сп. II 338. 1

Р II 3148

Резерв РЛСр. II 388.1

1523

БОЙ

на

ГРАОВУ О СПАСОВУДНУ,

1858. године

спѣвао

Лазар
Костичић

ГЛИША ЗУБАНЪ.

13595

У ЗЕМУНУ.

Печатњомъ I. K. Сопрона.

1858.

Срп. 82
386

по
ит

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Chapman
1872

БОЙ НА ГРА'ОВУ.

Црна Гора све е славно за те.
Свiетъ бiглыи савъ погледа на те.

По Чубри.

Чуйте браћо да вамъ пѣсму кажемъ!
Србску пѣсму Србу одъ Србина!
Но чекайте да се за то спремимъ,
Да отаремъ гусле яворове,
Да натрлямъ седфли гудало,
Да поквасимъ грло промукнуло, —
Да разиграмъ срдце претиснуто, — — (?)
Да затресемъ прсте на струнама,
Па ћу онда клавиръ надсвирати,
Надсвираћу цытру и егеду.
Надпева'ћу у гори славуя,
Надпеваћу грчкога Омира,
Па и само грло Орфеiово.
Намудри'ћу у песни Латине,
Надюначит' све силе на свету,
Одъ Дарiя па до кримске войске,
Ни Херкулу уступити нећу,
Србскимъ духомъ и србскимъ юнаштомъ,
Съ Црномъ Горомъ што юнаке рађа,
Све юнаке саме Обилиће.

Ой! благо теби земљо поносите
Што се свачимъ поносити можешъ.
Ты си гнѣздо србски витезова,
Ты си поносъ сви Срба на свету.
Тебе Турчинъ погазио ниє,
Одъ Косова до данашнѣгъ дана.

*

13595

Твою ќерку Турчинъ непотурчи.
Нит' ти сына у робство одведе,
И юнака лубу неполюби.
Твоя бака нїе га дворила,
Нит' агицы цыцваре градила,
Но свагда га пушкомъ поздравляла.
На тебе су ударали Турцы
Са педесетъ хиляда делїа,
Тоскалія па и крцалїа,
Ал' су свагда кланце заязали
И булама своимъ невраћали. —
Ма'мутъ паша са млогимъ пашама,
Съ войводама и са беговима,
Чибукъ пуше съ одсеченомъ главомъ! —
Напунѣномъ сламомъ и памукомъ! —
На Цетинѣ у княжевомъ двору; —
Али дима съ уста невитлаю,
Нити каву на шилтету срчу,
Нит' на бою: „моздро море“ вичу, 1)
Већъ подъ чалмомъ на коцу се бече. —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
Омер-паша стубъ турски войника,
Арап-паша и Скендеръ юнашний,
Познали су твоє соколове,
Тебе с' клоне одъ тебе зазиру, —
Па и сада познаше те Турцы, —
И Европа взоръ на те обраћа,
Оћел' нећел' хвалити те мора.
Али шта ћу дуљит' лакрдїю,
Да заглушамъ и гусле да кваримъ,
Но здрав'те ми, — па да пѣсму кажемъ.

Ой! здрави браћо сви и самномъ были,
И задуго руйна вина пили,
И юначке пѣсме одпѣвали,
Па садъ чујте што вамъ гудаць каже:
Завѣри се царе у Стамболу,
Да покори ломну Гору Црву,
Па да у нѡй намѣсти бегове,
Да бегую и турски туркую, —
Црногорце у нѡй да порасе! — 2)
И да Турче и буле да граде! —
И да масла са „дин-иманъ“ траже! — 3)
Па дозивлѣ дале и везире,
И овако нѣма проговара:
„Османлиѣ вѣро пророкова!
„Муамеда слуге Божіега,
„Што Турчина право у рай води,
„Кадъ Ђауру одсіече главу! — 4)
„Хоћу вама рієчь прословити,
„Што самъ и стомъ давно тумачію,
„И закл'о се брадомъ пророковомъ,
„А и тулбомъ Хазрети-Фатиме, 5)
„Па и Ђабомъ Мекомъ и Мединомъ 6)
„Ама оћу да ме послушате.
„Сви вы знате како Ђитапъ каже, 7)
„Да неима вѣре у Ђаура,
„Ма да съ нама све баклаве ждере; 8)
„Ето истомъ то се данасъ стече.
„Устадоше Ђаурски кралѣви, 9)
„Бранит' крмке и горске хайдуке,
„Црногорце изъ планине Вуке,
„Што немаю куће ни кућишта,
„Него струку и дугачку пушку,
„Да се отму одъ цара своєга:

„Есу кр'мцы ка' и Црногорцы:
„Еле у се и у свое кљусе.
„Па дл'кл'чъ, хайд' да обновимо, — 10)
„Златномъ Прагу сви да похитамо,
„Докле нама у Ћитапу пише. — 11)
„Да съ ѣупрiе зобнице скинемо,
„Кое'но су зоблю напунѣне,
„За Бурага хата пророкова,
„За кобилу Хазрети-Фатиме, 12)
„И за дванайстъ хиљада хатова,
„Османлиски одъ Шериф-Санџака. 13)
„Тада ћемо Ћитапъ испунити,
„И Ћаурске кралѣ поватати,
„Свiе седамъ што има на свету! — ? —
„У ланце ѣу све нѣи оковати,
„Што с' чуваю у Сараю моме, 14)
„Юштъ одъ четиръ стотине година,
„Него найпре да се побринемо,
„Мало съ пута найпре уклонити,
„Малу жишку подъ пухоромъ лютимъ, —
„Коя брзо на све вр'ца стране, —
„А то ти в домна Гора Црна.“ —
Везири се цару поклонише,
О сицаде темена чинише, —
И са страхомъ ово прозборише:
„Мы робови подножiя твога, —
„Главе наше подъ мачъ твой мећемо, —
„Царъ царева што годъ заповеди! — (?)
„Муслмани слуша'ће га вѣрно:
„Халла! Халла! Муамедъ е съ нама, 15.,
„Невѣрници свуда ће падати.“ —
Кадъ то зачу царе одъ Стамбола,
Тада рече своимъ везирима:

„Бе аферимъ дале и везири,
„Съ вама Турчинъ турковати може,
„Надъ Ђаурма нашимъ робовима, —
„Ка' Муамедъ што кодъ Бога влада,
„Надъ нѣовимъ Иса-Пехамберомъ; — 16)
„Но зов'те ми слугу Ферук-пашу,
„Вѣрногъ слугу мога и пророка.“ —
Што царъ рече, то се брзо стече,
И Ферукъ се предъ царомъ поклони,
И предъ нѣиме у сицаде любви: —
„Казуй царе дал' самъ погрѣшио?
„Да ли самъ се теби омиліо?
„Кадъ ме тако зовешъ изненада.
„Я самъ готовъ на што ме осудишъ,
„Одма царе само заповѣдай.“
Царъ Ферука на ноге подиже,
И овако нѣму проговора:
„Устай робе — моя вѣрна слуго.
„Ниси мени ништа сагрѣшио,
„Него си се мени омиліо.
„Я самъ тебе данасъ изабрао,
„Да осветлаишъ вѣру пророкову.
„Ево теби войску повѣравамъ,
„Све избрани моје низама,
„Шестъ хиляда више ти нетреба,
„Пола войске одъ Шериф-Санцака;
„Па да идешъ ломной Гори Црной,
„Да покоришъ Крмке и Ђауре,
„Кои'но се свагда усуђую,
„Дизат' руку на цара царева! —
„Съ калуђер'ма и са папазима, 17)
„Па навади московскога краля,
„Кожувара па и бал'кцие? —! 18)

„Кои свагда запођева кавге,
„И кодъ Френка и кодъ Мусулмана, 19)
„Чакъ на Ђабу нокте бы пружіо, —
„Есте хайдукъ ка' и Црногораць;
„Па іошъ имъ є кнеза закнезіо,
„Закнезіо некогъ аџамію 20)
„Кои ніє ни за чорбаџію, 21)
„Зашто истомъ іошъ ни браде нема.
„Туріо му Ђаурске нишане
„Съ кр'стовима и са пан'тликама,
„Да се моме довету противи; 22)
„А незнаю невѣрни Ђаури,
„Да є єданъ текъ Богъ на небеси,
„Па и султанъ на целоме свѣту;
„Богъ на небу а я самъ на земљи,
„Текъ два прста кадъ я на све пружимъ,
„Свима ће имъ очи искочити;
„Па „нишала“ да се здраво вратишъ, 23)
„И дотерашъ робля и робиня,
„Да Вамъ буле по арему служе.“ —
Ферукъ Цару темена учини,
Па онъ оде войску опремати,
И узима двадесетъ топова,
И двадесетъ велики лубарди,
Да онъ руши куће и градове,
И да пали што предъ собомъ нађе.
Свудъ по войски фишеке подели
Свакомъ момку по шесетъ фишека
Свакомъ топу по триста љулета,
И толико напунѣни бомбій,
А резерве безъ свакогъ есапа! —
Па онъ оде ломной Гори Црной.
Када дође међу Арнауте,

Съ њимъ пођоше тоске фиставліе:
„Пошконъ вичу, на тай Гора Црна, 24)
„Ево войске одъ десетъ хиляда.“
Путомъ ядне христіјане туку,
И тераю да њмъ раану вуку:
„Ха бре кр'сту! шта ћешъ ты на свету! —!“
Кудъ годъ войска Црной Гори прође,
Свуда пали што предъ собомъ нађе! —
Па се стани у селу Граховцу.
Ушанчи се и улогори се.
Ал' кадъ чуше люти Црногорцы,
Да се Турцы за бой зготовили,
Съ пушкама се одсвудъ довикую,
И свомъ князу абаръ доставляю,
Своме князу Петровићъ Данилу,
Кои брже на ноге поскочи.
Па дозивлѣ свогъ брата рођеногъ,
Свога брата Петровића Мирка,
И овако њѣму проговара:
„Ево брате гласа изъ ненада,
„Да се Турцы нама приближили,
„У Граовцу да су се станили,
„А са войскомъ одъ десетъ хиляда,
„Него брате часа непочаси,
„Већъ дай абаръ свуда на све стране,
„Да се купе войске изабране;
„Брже иди поздравляти Турке,
„Како знадешъ, п р в и н а т и н і е,“
То е Мирко едва дочекао,
Па узима главногъ баряктара,
По имену Машу Кустодія,
Те подъ барякъ купи витезове,
Брзо скупи шесть хиляда друга,

Све юнаке долѣгъ одъ болѣга,
Што уступит' натрагъ неумеду.
Међ' њима су врле старешине,
Кои'но се згодно наместише,
Слушаюћи поглавара Мирка.
Деснимъ криломъ беше ударіо,
Башъ войвода Петаръ Стефановићъ
Левимъ криломъ войвода Раковићъ
А средъ средомъ беше ударили,
Сенатори Петаръ Филиповићъ
И са њиме попъ Ђорђе Кусовацъ,
Свакій води што'но више друга.
Садъ Баицы ту се оддвоише,
И одоше Туркомъ иза леђа;
А Чевляни и съ њима Цучани,
Съ Нѣгушани и са Теклићани,
И съ Рѣчани изъ ребаръ юрише,
Башъ подъ Миркомъ главнимъ старешиномъ;
А Баняни и съ њима Зубчани,
Съ Крушевчани и са Граховляни
Поваташе Турцыма друмове,
Те измаћи никудъ немогоше.
Боже милый чуда големога!
А тако га скоро невиђена,
Кадъ ста вика „юришь“ са сви страна, —
Кадъ ста рика двадесетъ топова, —
И двадесетъ велики лубарди, —
Потресаю брда изъ темеля! —
Те се стѣне съ брда одкидаю! —
Царска войска а царска опрема! —
Богме брате ово ніе шала! —
Димъ е раванъ и брда покріо,
Да другъ друга видѣти неможе; —

Звукъ топова до неба се чуе!
Пушке пламте, мачеви сѣваю,
Бой траяше за три бѣла дана,
Ал' се незна чія є побѣда.
Садъ да видишь люте Црногорце,
Што немаю задоста топова,
Нит' имаю задоста цебане,
Но текъ по два ил' по три фишека,
Што су еданъ другомъ позаймили,
Нит' се бое топа ни лубарде,
Нити дуге пушке съ баіонетомъ,
Но свакій се Богу помолише,
И светога Петра споменуше 25)
Што є Турке свагда разгонію,
Съ молитвама и светимъ кнѣигама;
Па по неку пушку избацыше,
Текъ адета войничкога ради,
Па садъ бѣле засукаше руке,
И међ' Турке юришь учинише,
Съ ножевима и бриткимъ сабляма.
Преко шанца међъ турке скакаше,
Ка' яганьцы преко єндечиѣа,
Ил' ка' срне преко поточиѣа,
Те по шанцу чудеса чинише, —
Сѣку туку ѣе коегъ стигнеду.
Предъ войскомъ су славно преднячили,
Съ ножевима у десницы руцы,
Попа Ђорђе Кусовацъ сенаторъ,
И са њиме попъ Луко Статинашъ.
Другъ имъ беше капетанъ Бѣличкій
По имену Боро Станоевићъ,
И перяникъ Штѣпанъ Радоевићъ,
Койно су славно погинули,

Одъ педесеть и стотине раца!
А баряктаръ Машо Кустодія,
Смртно ранѣнъ, ал' барякъ небаца!
Но е после душу испустіо.
Съ нымъ е ранѣнъ и юнакъ на гласу,
Прочувеный попъ Ћоко Кусоваць.
Кадъ виђоше люти Црногорцы,
Како гину нѣине старешине,
На мегдану за славу ришћанску,
Одъ смрти се нису поплашили,
Већъ на Турке већма юришили.
Боже милый чуда големога!
Кадъ се Срби съ Турцы измешаше,
Турцы вичу „уметь и Муамедъ“ 26)
Паше вичу „давранъ-вурукъ Муіо“
Срби вичу за „вѣру ришћанску“
„Удри брате нашегъ душманина,
„Да довѣка на насъ не напада.“
Крвь се проли свуда на све стране,
Лешъ препуни шанце и обкопе,
За орлове и за гавранове,
И за споменъ докле сунца трае.
Кадъ видоше Османліе Турцы,
Црногораць како сабљомъ сѣче:
„Аманъ вичу већъ е доста раіо 27)
„Имай инсавъ и мы смо! одъ Бога.“ 28)
Ал' имъ веле люти Црногорцы;
„Море туре! була ти е рая,
„Зулумћари да сте Бога знали,
„Вы намъ небы землю отимали,
„Кою нигда освоили нисте:
„У Шамъ туре овде посла немашъ,
„Али за садъ иди Муамеду,

„Но пѣшице и безъ оружія,
„Па нека те и у цѣнемъ прими,“ 29)
Маше сабљомъ и одеѣца главе.
Кадъ е веће ноѣца уватила,
И свакомъ се воля насладила, —
Юнацы се натрагъ повратише,
Да прегледе шта су изгубили,
И колико есу задобили,
Ал' е окр'ш' да му пара нема! —
Црногорцы есу изгубили
До четири стотине юнака,
Кое'но су лиѣпо саранили,
Што су себи споменъ оставили
Па и роду славу задобили,
Ерѣ су сваку главу заменули,
Са шестъ глава тоске и низама,
Са Кадріомъ пашомъ одъ два репа, 30)
Съ юзбашама и са бимбашама, 31)
Са петнаестъ велики топова,
Седамъ хиляд' дугіе пушака,
Са ѡѣбаномъ и са млогомъ раномъ,
И съ готовимъ неброєнимъ благомъ.
Па јошѣ браћо да се послушамо,
Одъ Турака и што е остало,
Утекли су у земљу немачку
Безъ пушака и безъ телеѣака,
Босоноги па и гологлави;
А Кадріи паши одъ два репа,
Нема нигди ни трага ни гласа, —
Ал' му нигда ни чути се неѣе, —
Нити ѣе се були повратити, —
А камо ли цару одъ Стамбола, —
Да му води робља и робиня. —

Кадъ е царь Обаръ разумео,
Тужанъ абаръ а шиһаръ яднїи.
Тад' се рукомъ за браду увати,
И овако снужно проговара:
„Нема файде нема туркованя,
„Земанъ дошо пропадаю Турцы.
„Црна Горо Србима си біела,
„Ал' си мени црня одъ угљна,
„Што ми сатре толико Турака,
„Съ коима бы мого покорити,
„Покорити сви седамъ кралѣва,
„И савъ минлетъ што има на свту, 32)іе
„Па отиһи чакъ до Тандаріе, 33)
„Али теби досадит' немогу.“
Ево браһо пѣсме одъ Србина,
А вы дайте кою чашу вина,
Па ће скоро другу одпѣвати,
За кою ће сва Европа знати.

1. Моздро е арнаутска речъ, и значи: „небойте се“ а Мамутъ паша быо е Арнаутинъ.
2. Рая е колико и робъ.
3. Динъ иманъ е вера и законъ и Турцы Србину то найрадїе псую.
4. Ћауръ е колико безверникъ, и Турцы верую, да ће они сви отиһи у рай, кадъ безверника убїю.
5. Тулба е колико и монастирь, а Хазрети Фатима е, света Фатима, а была е ћерка Муамедова.
6. Ћаба е колико и Хаџилукъ, а Мека и Мединда су вароши, и то прва у којой се Муамедъ

родію, а друга у кою є збогъ гоненія побего, а обе се почитую, колико мы Єрусалимъ.

7. Ыитапъ є кнѣига, по свой прилицы нека судбеница, — или што вечитій календаръ, или саѣовникъ.

8. Баклава є што и пита.

9. Турцы и данасъ верую, да нема выше на свету него седамъ кралѣва и само у Стамболу є турскій царъ, а выше да царева нема.

10. Д'лкл'чъ є толико, колико пиштоль узъ саблю али се тако звала една войска саме хатліє кои су само еданъ пиштоль и саблю имали.

11. Турцы вѣрую, да ће они съ войскомъ до Златногъ Прага найпре отићи морати, па онда да ће пропасти, али да[ће тада свако зло наступити, и бити кіяметъ (страшный судъ).

12. Нека мы читателѣи опросте, што нисамъ могло дознати име овой кобили, али доста, да є была врло гиганскога стаса, т. є. была є четири дана дугачка — два дана широка, — и данъ и до подне лисаста. -- Колико є шака была висока, и то мы ніє познато, но свакояко нѣна зобница мора да є баръ као Вавилонъ велика. —

13. Шериф-Санѣакъ 'є Муамедовъ барякъ, и онъ се текъ предъ ону войску, и онда износи гди царъ присутствує. Тако є покойный Махмудъ, кадъ є яничаре сатро, самъ истый барякъ узо у руке, и предъ войску изишо.

14. Сарай є приватанъ дворъ султановъ.

15. Хала Боже.

16. Иса Пехамберъ Исусъ пророкъ или проповедникъ.

17. Папази и попови.

18. Бал'кци рибаръ, и Турцы су рускогъ цара,

до 1828. године еднaкo звали: „Бал'кци“ али одъ онда е: „кралъ“ али юшъ не царь.

19. Френкъ Европеяць.

20. Адамія, колико непунолѣтанъ.

21. Чорбаџія, колико и газда.

22. Довлетъ, колико и царство.

23. Иншала, ако Богъ да.

24. Пошконъ, поџи (речь арнаутска.)

25. То е онай владика, кои е Мамутъ пашу сатро.

26. Уметъ и Муаметъ, колико, мы смо Муа-

медови.

27. Аманъ, яо.

28. Инсавъ колико човечество.

29. Ценемъ, пако.

30. Два репа, то е колико диплома. На форму

коньскогъ репа, и одъ репа имале су паше по две

и три ките, кое се зову тугови, и то имъ е я-

мечно давати зато, да добри коняници буду.

31. Юзбаша, истотинякъ, и бимбаша хиляд-

никъ, дакле као поручикъ и маіоръ.

32. Минлетъ е колико сви народи на свету.

33. Тандарія, ако ніе седмо небо, или она

прича, како е великій Александеръ прошо крозь

таму, и отишао на край света.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19 Ср II 388.1